

Серія: Філологія. Журналістика. 2022. №2. Ч. 1. Том 33 (72). С. 158–163. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-1/27>

4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

Казюра Лілія

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Гоца Н. М., кандидат філологічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Тернопіль, Україна

ПРИНЦИПИ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Актуальність дослідження зумовлена зростанням потреби у якісному перекладі воєнно-політичних текстів у сучасних умовах міжнародної комунікації та безпекових викликів. Особливої ваги набуває переклад військової термінології, аббревіатур та аналітичних матеріалів, що потребує чіткого дотримання мовних і професійних стандартів. У цьому контексті дослідження перекладацьких стратегій є необхідним для підвищення якості міжмовної комунікації.

Переклад воєнно-політичних текстів є одним із найбільш складних напрямів сучасного перекладознавства, що поєднує вимоги до високої точності, нормативності та прагматичної адекватності. Специфіка такого перекладу зумовлена використанням спеціалізованої термінології, аббревіатур, а також складних синтаксичних конструкцій, характерних для англomовного дискурсу.

Особливого значення набуває вибір перекладацьких стратегій, які забезпечують збереження змісту та функціонального навантаження тексту. У процесі перекладу застосовуються різні підходи, зокрема калькування, адаптація, конкретизація та трансформації, що дозволяють досягти відповідності між оригіналом і перекладом. Це зумовлює необхідність системного аналізу перекладацьких рішень у межах воєнно-політичного дискурсу.

Переклад текстів воєнно-політичного дискурсу ґрунтується на системі принципів, що забезпечують збереження змісту, структури та функціонального навантаження повідомлення. Одним із визначальних принципів є термінологічна точність, яка передбачає використання усталених відповідників у межах військової галузі [2, с. 164]. Військово-технічний переклад виключає вільне трактування змісту, адже навіть незначне відхилення може спотворити інформацію документа. Особливу складність становить відтворення спеціалізованої термінології, яка функціонує в межах чітко визначених професійних норм. Дотримання цих стандартів є

необхідною умовою практичної придатності перекладу. Тому нормативна точність має поєднуватися з повною змістовою відповідністю оригіналу.

Стратегії відтворення воєнно-політичного дискурсу також охоплюють лексичні та синтаксичні трансформації. У процесі перекладу часто застосовуються заміни частин мови, перебудова синтаксичної структури або переформулювання складних номінативних конструкцій [4, с. 259]. Англомовні тексти відзначаються високою концентрацією іменникових структур, що в українському перекладі потребує розгортання. Наприклад, “deployment of troops” перекладається як «розгортання військ», а “decision-making process” – як «процес ухвалення рішень», що передбачає трансформацію іменникових конструкцій у більш природні для української мови форми. Якщо перекладач механічно зберігає оригінальну модель, текст може втратити природність. Водночас збереження логічної структури є необхідною умовою адекватності.

Стратегії перекладу воєнно-політичних текстів зумовлюються специфікою лексики та комунікативною метою повідомлення. Їх можна систематизувати через опис їх основних типів та функцій. Одним із найуживаніших підходів є калькування, яке передбачає пряме відтворення структури терміна і є доцільним у разі перекладу складних військових словосполучень, а також використовується для відтворення складних термінів і словосполучень [1, с. 208]. Наприклад, “security council” перекладається як «рада безпеки», а “peacekeeping mission” – як «миротворча місія». Водночас важливою є стратегія адаптації, що полягає в узгодженні терміна з нормами цільової мови, зокрема під час передачі інституційних назв, як у випадку “Department of Defense”, що перекладається як «Міністерство оборони США». За умови, що структура терміна допускає пряме відтворення його компонентів, така стратегія забезпечує збереження семантичної прозорості. Водночас у разі наявності культурно чи інституційно зумовлених понять доцільною стає адаптація, яка дозволяє узгодити переклад із нормами мови перекладу.

Важливу роль відіграє стратегія семантичної конкретизації, яка застосовується для уточнення змісту широких англомовних понять у перекладі і є характерною для перекладу оперативної термінології. У військовому дискурсі англійська мова часто оперує узагальненими термінами, які в українському контексті потребують деталізації [3, с. 87]. Конкретизація дозволяє уникнути двозначності та підвищити точність повідомлення. Якщо перекладач залишає надто загальне формулювання, адресат може неправильно інтерпретувати зміст. Разом із тим надмірна деталізація здатна змінити інтенцію автора. Тому конкретизація повинна застосовуватися з урахуванням функціонального контексту. Так, англійське слово “forces” у перекладі конкретизується як «збройні сили» або «сухопутні війська» залежно від контексту, а термін “engagement” може передаватися як «бойове зіткнення», а не загальна «взаємодія». Аналогічно, “facility”

уточнюється як «військова база» або «інфраструктурний об'єкт», що дозволяє уникнути надмірної узагальненості.

Окрему групу становлять стратегії перекладу військових аббревіатур, які активно функціонують у сучасному англомовному дискурсі. Аббревіація забезпечує компактність тексту та економію мовних засобів [5]. Перекладач може використовувати транслітерацію, офіційний український відповідник або розгорнуте пояснення залежно від ступеня усталеності скорочення. Якщо аббревіатура має нормативно закріплений варіант перекладу, його використання є обов'язковим. Наприклад, “NATO” передається як «НАТО», а “UN” – як «ООН». Водночас менш відомі скорочення потребують розшифрування: “IED (Improvised Explosive Device)” перекладається як «саморобний вибуховий пристрій (СВП)».

Крім того, у процесі перекладу широко застосовуються синтаксичні трансформації, які передбачають перебудову структури речення з метою забезпечення зрозумілості та відповідності нормам мови перекладу, що є особливо актуальним для аналітичних матеріалів. Отже, зазначені стратегії формують комплексний підхід до адекватного відтворення воєнно-політичного дискурсу.

Отже, використання цих стратегій забезпечує збереження змісту та структури воєнно-політичного тексту. Вибір прийому залежить від типу мовної одиниці та комунікативної мети, з урахуванням термінології, контексту й стандартів. Водночас надмірні трансформації можуть спотворювати зміст, тому важливо дотримуватися балансу, що й становить основу професійного перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Круглій О. Особливості перекладу військових термінів (на прикладі військово-промислової термінології). Світ наукових досліджень. 2022. № 12. С. 207–209. URL: <http://surl.li/jadeh> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Лісовський В. М. Військово-технічний переклад (англ. мова): підручник. Т. 1 / за ред. В. В. Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2010. 296 с.
3. Сидоренко І. В. Військова термінологія сучасної української мови: структура, класифікація, функції: монографія. Київ: Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського, 2020. 214 с.
4. Федоренко С. В., Бернадіна А. В. Загальна характеристика фахової мови військової сфери (на матеріалі англійської мови). Нова філологія. 2021. № 83. С. 257–263.
5. Aviasova I. The specificity of the functioning and translation of abbreviations in the English military discourse. 2023. URL: <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/2356> (дата звернення: 27.03.2026).